

साझाकुरा

हाम्रो कुरा

प्रतिफल पुस्त्याइँसहित बजेट

बिगतका दिनमा राम्रा कानुन बनेको भएपनि पहुँचका आधारमा बजेट विनियोजन भइरहेको थियो । प्रधानमन्त्री, अर्थमन्त्री, गृहमन्त्रीको गृहजिल्लामा चाहिने भन्दा बढी बजेट पठाएको इतिहास ताजै छ । तर, अर्का दिनमा बजेट विनियोजन गर्दा प्रतिफल पनि हेरिने भएको छ । स्थानीय तहले अबदेशि गाउँपालिका र नगरपालिकाको प्राथमिकता र लक्ष्यको प्रतिफल प्राप्त हुनेगरी पुस्त्याइँ गरेरामात्र नीति, कार्यक्रम र बजेट निर्माण गर्नुपर्ने भएको छ । आवश्यक नीति, कानुन, खर्च मापदण्ड तथा सामाजिक कार्यक्रमका लागि गाउँ र नगर कार्यपालिकाको प्राथमिकता लक्ष्य तथा प्रतिफल प्राप्त हुने विवरणसहितको पुस्त्याइँ पैस अपेक्षि मात्र नीति, कार्यक्रम र बजेट निर्माण गर्नुपर्ने छ । चालु तथा पुँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाका लागि बजेट प्रस्ताव गर्दा त्यस्तो खर्च सिर्जना गर्ने स्पष्ट आधार र कारणसहित प्रस्तावित रकमको पुस्त्याइँ गर्ने, आवश्यक नीति, कानुन, खर्च मापदण्ड तथा सामाजिक कार्यक्रमका लागि गाउँ र नगर कार्यपालिकाको प्राथमिकता लक्ष्य तथा प्रतिफल प्राप्त हुने विवरणसहितको पुस्त्याइँ पैस गर्नुपर्ने छ । उपप्रमुखको संयोजकत्वमा रहेको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिला कानुनी र व्यावहारिक आधारसहितको पुस्त्याइँ गरेपेक्षि मात्र बजेट निर्माण गर्नुपर्ने छ । संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्वसम्बन्धी नमुना कानुन निर्माण गरी ७९३ वटै स्थानीय तहलाई पठाएको छ ।

त्यही नमुना कानुनमा यो व्यवस्थाको प्रस्ताव गरिएको हो । यसअगाडि भने स्थानीय तहमा हचुवाका भरमा नीति कार्यक्रम र बजेट निर्माण गर्दा कार्यान्वयनमा जटिलता आउनुका साथै स्रोतको सुनिश्चिततामा अन्योल हुँदै आएको थियो । स्थानीय तहले बनाउँदै आएका बजेटको विधि र प्रक्रियामाथि नै महालेखापरीक्षकको कार्यालयले प्रश्न उठाउने गरेको थियो । आगामी दिनमा स्थानीय तहको बजेट निर्माणको विधि र प्रक्रिया स्पष्ट हुने, अनावश्यक कार्यक्रम र योजना नभई आवश्यकता र औचित्यका आधारमा मात्र कार्यक्रम निर्माण भई कार्यान्वयन हुने गरी नमुना कानुन निर्माण गरिएको छ । मन्त्रालयका सहसचिव प्रकाश दाहालेले स्थानीय तहलाई आर्थिक अनुशासनमा बाँध्नका लागि मन्त्रालयले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तर दायित्वसम्बन्धी नमुना कानुन निर्माण गरी स्थानीय तहलाई पठाएको बताए । नयाँ योजना तथा कार्यक्रमका लागि बजेट प्रस्ताव गर्दा पुँजीगत प्रकृतिको भए स्वीकृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा आगामी वर्ष खर्च हुनसक्ने प्राविधिक र आर्थिक पुष्ट्याईसहित प्रस्ताव गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । सम्भाव्यता अध्ययन भई स्वीकृत भइसकेका तथा क्रमागतरूपमा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनाका हकमा स्वीकृतिको प्रमाण, खरिद गुरुयोजना तथा वार्षिक खरिद योजना तथा सम्झौताअनुरूप आगामी वर्षको कार्ययोजना तथा प्रतिफल प्राप्तिका लागि आवश्यक पर्ने रकम प्रस्ताव गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । मन्त्रालयले तयार गरी स्थानीय तहलाई पठाइएको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्वसम्बन्धी नमुना कानुनलाई गाउँ र नगर सभाले आवश्यक परिमार्जन गर्दै पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन सकेछन् ।

बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा गाउँपालिकामा उपाध्यक्ष र नगर पालिकामा उपप्रमुखको संयोजकत्वमा विषयगत क्षेत्र हेर्ने कार्यपालिका सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, आर्थिक प्रशासन महाशाखाप्रमुख, योजना महाशाखा प्रमुख सदस्यसचिव रहने व्यवस्था छ । नेपाल नगरपालिका संघ र गाउँपालिका राष्ट्रिय महासंघले आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्वसम्बन्धी नमुना कानुनले स्थानीय तहलाई वार्षिक नीति, कार्यक्रम र बजेट निर्माणमा थप सहज हुने बनाएको छ । नेपाल नगरपालिका संघका अध्यक्ष एवं धादिङको नीलकण्ठ नगरपालिका प्रमुख भीमप्रसाद ढुंगानाले मन्त्रालयले बनाएको नमुना कानुनले स्थानीय तहलाई बजेट निर्माणमा देखिएका समस्या र चुनौतीको समाधान हुने भएकाले यो कानुनलाई सबै स्थानीय तहले छलफल गरेर कार्यान्वयनमा ल्याउने बताए । स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संचचना तयार गर्नुपर्ने नमुना कानुनमा व्यवस्था गरेको छ । जसअनुसार कार्यपालिकाले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा तीनवर्षे अवधिको खर्चको प्रक्षेपणसहितको संचचना सभामा पेस गर्नुपर्ने छ । बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई थप समावेशी बनाउन वडा समितिले टोल तथा बस्ती विभाजन गरी सहभागितामूलक छलफलबाट कार्यक्रमको विवरण तयार गर्नुपर्ने छ । यसमा महिला, बालबालिका, अपंगता भएका व्यक्ति, पिछडिएका वर्ग, युवा, ज्येष्ठनागरिक, निजीश्रम र समुदायमा आधारित संस्थाका प्रतिनिधिसमेतको सहभागिता सुनिश्चित गर्नुपर्ने प्रस्ताव गरिएको छ ।

एमाले महाधिवेशन र शुष्क वैचारिकता

रोशन जनकपुरी

विचार व राजनीतिक लक्ष्यबाट विमुख
राजनीतिक दलहरू 'ग्याङ' भन्दा बढी हुँदैनन्।
यस्ता दलहरूमा मुख्य राजनीतिक नेतृत्व कुनै
एकल वर्यको सर्वसाधारणी 'सुप्रीमो', जसले
पार्टी विधान, नीति तथा कार्यक्रमलाई आफ्नो
वर्यत्व कायम राख्न जेसुकै गर्न तत्पर रहे जस्तो
हुन्छ। यस्तोमा अन्य नेतृत्व व कार्यक्रमहरू
गण्ड्य अनुसार संगठन व सत्ताको पद कब्जा गर्ने
होडमा लागेको हुन्छन्।

यस्ता राजनीतिक पार्टीहरू चरित्रगत रूपमा नै अवसरवादीहरूको जत्यामा परिणत हुने गर्छ । आफूलाई वर्गसंघर्ष र सर्वहारा श्रमिकवर्गको पक्षधर भन्ने कथुनिष्ट पार्टीहरू, जसका निम्ति राज्यस्ता वर्गसंघर्षको राजनीतिमा सर्वहारा श्रमिकवर्गीय राजनीतिक लक्ष्य प्राप्तिको सर्वधन मात्र मानिन्छ, उनीहरूको विचारको विमुखताले उत्पन्न अवसरवादिता र सांगठनिक अज्ञातता फल निर्म्म रूपमा देखिने गर्छ ।

वर्गसंघर्षवाद विमूढ़ र सत्ता मात्रको
आकांक्षा राख्ने यस्तो राजनीतिक प्रवृत्ति अनेका
लेनिनले दक्षिणपंथी अवसरवादी प्रवृत्ति भनेका
थिए । संगठन राजनीतिक विचार र लक्ष्यप्रतिपत्ति
प्रतिबद्ध कार्ययन्त्रप्रधान (क्याडब्रेस) अनुशासित
हुने कि 'डिबैटिङ्ग क्लब' (गफ ग्रुप थलो) जस्तो
बहुलमतयी 'मासबेस' (निर्गयी जनघाटि) हुने ?
रिषय राजनीतिक विवादका कारण लेनिनकालको
सिखाराली सामाजिक जनवादी पार्टीमा मेन्सेविक
र बोल्शेविकका रूपमा विभाजन भएको थियो ।

लेनिनले वर्गसंघर्ष र अनुशासनबद्ध
क्याडरबस्से वैचारिक पार्टीको पञ्चमा अगुवाइ गरेका
थिए । बोल्शेविक पार्टीले सन् १९१७ मा सोभियत
रुसमा सभ्यदारावादी क्राान्तिले अन्तिम संक्षिप्यता
पुन्याएको थियो । यस दृष्टिकोणबाट विचार गर्दा
नेपाली कम्युनिस्ट आन्दोलनमा अहिले 'बोल्शेविक' हरूको
क्रान्तिकारी पार्टी निर्माणका निमित्त जनवादी
केन्द्रियताको सांठगठनिक सिद्धान्तको विकास
गरेका थिए । 'पार्टीको नीतिगत निर्णय गर्ने
बेला सांठगठनको तल्लो कमिटी समेतले
स्वतन्त्रतापूर्वक बहुसमा भाग लिने, राय दिने र
बहुमतको आधारमा निर्णय भइसकेपछि विना
कुनै अपवाद यसलाई एकमतले लागू गर्ने अर्थात्
निर्णय प्रक्रियामा जनवादी कारणान्वयनमा
केन्द्रियता' जनवादी केन्द्रियतालाई सरल शब्दमा
यसरी नै परिभाषित गर्न सकिन्छ ।

महाधिवेशन पार्टीको सर्वोच्च संस्था हो, जहाँ पार्टीको तल्लो कमिटी समेतबाट आएका प्रतिनिधिहरूले पार्टीको राजनीतिक, रणनीतिक र कार्यन्वीर्यक नीति, दिशा र कार्यक्रम तय गर्दछन्। विशिष्ट परिस्थिति बाहेक, एउटा महाधिवेशनमा गरिएका निर्णयहरूलाई अर्को महाधिवेशनले मात्र संशोधन वा बदर गर्न सक्छ। नेकपा (एमाले) मा अहिले यस्तै महाधिवेशन मञ्चन भइरहेको छ। 'मञ्चन' किन भनियो भने, प्रायः विचार भन्दा पनि प्रमुख नेतृत्वको वर्चस्व हुने गरेको अहिलेको मूलधारका भनिने संसदीय कम्युनिस्ट पार्टीहरूमा महाधिवेशनका निर्णयहरू औपचारिकता निवाहने गरे जस्तो भन्ने हुने गरेको छ।

सैद्धान्तिक रूपमा महाधिवेशन सर्वोच्च संस्था भनिए पनि प्रमुख नेतृत्वले केन्द्रीय

सिमिलियाई उपयोग गरेर महाधिवेशनको निर्णयमा हेरफेर गर्ने गरेका छन् । एमालेमा यो पुरानै रोग हो । हुन त, एमालेमा नवीन विचार भित्रिने, पाँचौँ महाधिवेशनमा महासचिव मदन भण्डारीबाट प्रस्तावित 'जनताको बहुदलीय जनवाद' को कार्यक्रम आफैमा शांतिजनवादी विचार हो । तथापि मदन भण्डारीले यसलाई समाजवादी लक्ष्य प्राप्त गर्न तात्कालिक कार्यक्रमका रूपमा अवलम्बन गरेका थिए ।

०४९ सालमा एमालेको पाँचौँ महाधिवेशनमा प्रस्तुत गरेको जबजको दस्तावेजमा उनले पार्टीलाई सहोदरा श्रमिकवर्ग तथा उत्पीडित समुदायकै पार्टी भनेका थिए । उनले जबजको कार्यक्रमलाई 'संसदीय घेरामा शांतिपूर्ण संघर्ष' भने पनि क्रान्ति सम्पन्न गर्न 'वर्गसंघर्ष नै मूल र आधारभूत' हुने जिकिर गरेका थिए । मदन भण्डारीले समाजवादी क्रान्तिका निम्ति मृत

दसौँ महाधिवेशनमा पारित गरिएका निर्णयहरू मध्ये पार्टीको अध्यक्ष पदका निमित्त ५० वर्षे उमेरको हद र दुई कार्यकालको छेकबन्धन वर्तमान अध्यक्ष ओलीका निम्ति अवरोधक थियो । गत भदौमा भएको विधान महाधिवेशनको बहुमतले यी दुवै छेकवार हटाएर एघारौँ महाधिवेशनमा ओलीका निम्ति अनुक्रम स्थिति सृजना गरियो । यसै महाधिवेशनले सम्भवतः आफूलाई प्रगतिशील देखाउनका निम्ति केन्द्रीय समितिको सदस्य संख्या ३०१ बाट २५१ र पदाधिकारी संख्या १९ बाट १५ मा झारेको थियो । तर जतिबेला ओलीका विच्छिष्ट पार्टी बाहिर पूर्व राष्ट्रपति विद्या भण्डारी र उनको समर्थनमा पार्टी भित्रका वरिष्ठ उपाध्यक्ष ईश्वर पोखरेलको नेतृत्वमा बलियो नेतृत्वपंक्ति देखियो, अध्यक्ष ओलीका निम्ती असन्तुष्टहरूलाई फकाउन केन्द्रीय समिति भित्रको परिवर्तित संख्या अपग भयो ।

महारावादी क्रान्तिनाई अमूर्त संसदीय र असंसदीय जनसंघर्षका रूपमा अवसरवादी संशोधन गरेका थिए । तर पनि उनले वर्गवादी र संस्थावादी श्रमिक विपरीत पक्षधरताको बेगो भने छाडेका थिएनन् ।

संशोधनवादी संसदीय शान्तिपूर्ण कार्यनीति नै भएपनि उनले एउटा वैचारिक र अन्तराष्ट्रिय पार्टीकै विकास गरेका थिए । तर संसदीय भन्कट र क्रमेलाले प्रभाव यति जबर भयो कि एमाले संशोधनवादी अमूर्त 'जनसंघ' को एवाचकिकताबाट समेत टाढिँदै गयो । '०५४ सालमा एमालेको कोठाँ महाधिवेशनमा 'जबान' लाई कार्यक्रमबाट पार्टीको मार्गदर्शक सिद्धान्तमा परिणत गरियो । यसरी समावादी रूपान्तरण निम्नलिखित शान्तिपूर्ण संसदीय बाटोले गरेका थिए पक्ष र खाथी राजनीतिक लाग्न बन्यो ।

उनले विधान समितिले गरेको निर्णय केन्द्रीय समितीमा बहुमतका आधारमा उल्ट्याइदिएपछि र पछिलाकै ३०१ संसदीय केन्द्रीय समिति र १९१ सदस्यीय पदाधिकारी समितिको व्यवस्था महाधिवेशनबाट पारित गराउने प्रस्ताव तयार पारेका छन् । डा. सुरेन्द्र भण्डारी लगायतत पोखरेल पक्षधर नेताहरूले यसको विरोध गरे तापनि यो खासै प्रभावकारी देखिएको छैन । अनि खरेल प्रभूति ओली पक्षधर नेताहरू यसलाई लोकतान्त्रिक विनरहेका छन् । उनीहरूले राष्ट्रिय पक्षधर शान्तिपूर्ण महाधिवेशन बनाइ अधिकांश सम्पन्न हुने तरकई दिई यी संशोधनहरूको रक्षा गरिरहेका छन् । सबैका आफ्ना तर्क छन्, तर यथार्थकै हो भने सत्ता-आफ्ना तर्क छन्, वर्चस्वको यस संघर्षमा ह्याथेलको भिँचाई नै मुख्य

वस्तुतः नाम मदन भण्डारीको चले नीति हो । विचार गर्दा, एघारौँ महाधिवेशनमा पनि यो उनको संशोधनवादी लाइनबाट पनि सम्बन्धविच्छेद थियो । अब एमालेमा वर्गसंघर्ष, सर्वहारावाद र श्रमिकवर्गीय सामाजिक रूपान्तरणका निमित्त संघर्ष बहसको केन्द्रमा रहेन । पार्टी होस वा संसद, चुनावी प्रवृत्ति सबैतिर हावी हुँदै गयो, र सत्ताका निमित्त संसद र संसदका निमित्त पार्टीमा वर्गस्व, अवरसवादी प्रतिस्पर्धालाई निमित्त गलाकाट संघर्षको अस्मभेदनशील प्रवृत्ति मध्य हँदैगयो ।

पाटीमा गुटगत बहुमत यति जख्यर भयो कि पार्टीका कुनै पनि बैठकमा निर्णयहरू मुख्य नेतृत्वको हित प्रतिकूल पारिनु। यसैसमय फिफेक पाटीको सर्वोच्च निकाय महाधिवेशनमा पारित पारिका निर्णयसमेत तिहुँ फिफेकर परिवर्तन वा बदर पारिका थालियो। एपालेमा विगत केही वर्ष प्रतिनिधित्व ३०१ मा तीनजना नै पदाधिकारी र निर्णायक भूमिकाको त कल्पना नै नगरी। यो एमाकोक वर स्थानान्तरण हो, जो धेरै पहिले भइसकेको थियो। अहिले एपाले समजको आमूल परिवर्तनकोक श्रमिकवर्गीय सज्जन होइन, यो सत्तापक्षका अन्य राजनीतिक दल जस्तै

महाधिवेशनदेखि विधान अधिवेशन र राष्ट्रिय
महाधिवेशन फरक-फरक गर्ने परम्परा सुरु भएको
छ। विधान महाधिवेशनमा पनि पार्टीको तल्लो
कमिटीबाट आएका प्रतिनिधिरूको सहभागिता
हुने गर्छ। तर अभ्यासले के देखाएको छ भने
पार्टीमा विद्यमान 'सुप्रिमो' प्रभावका कारण उनको
आवश्यकताअनुसार विधान महाधिवेशनका
निर्णहरु समेत फेरिन्छन्। भन्नालाई यसलाई
पनि लोकतान्त्रिक विधिभै तर्क दिइन्छ। तर
यथार्थमा यो सुप्रिमोको हित अकुल हुने गर्छ र
अन्ततः महाधिवेशन जस्तो पार्टीको सर्वोच्च
तिकायको अवहेलना गर्ने प्रवृत्ति पेटिन

दसौ महाधिवेशनमा पारित गरिएका निर्णयहरू मध्ये पार्टीको अध्यक्ष पदका निमित्त ७० वर्ष उमेरको हद र दुई कार्यकालको छेक्कबन्धन वर्तमान अध्यक्ष ओलीका निमित्त अपरोक्ष थियो । गत भदौमा भएको विधान महाधिवेशनको बहुमतले यी दुवै छेक्कन हटाएर एघारौँ महाधिवेशनमा ओलीका निमित्त अनुकुल स्थिति सृजना गरियो । यसै महाधिवेशनले सम्भवतः आफूलाई प्रतिनिधिले देखाउनेका निमित्त केन्द्रीय समितिको सदस्य संख्या १०१ बाट २२१ र पदाधिकारी संख्या १९ बाट २५१ मा फारेको थियो । तर जतिबेला ओलीका विरुद्ध पार्टी बाहिर पूर्ण राष्ट्रपति विद्या भण्डारी र उनको समर्थनमा पार्टी भित्रका विरुद्ध उपाध्यक्ष ईश्वर पोखरेलको नेतृत्वमा बलियो नेतृत्वपंक्ति देखियो, अध्यक्ष ओलीका निम्ती असन्तुष्टहरूलाई फकाउन केन्द्रीय समिति भित्रको परिवर्तित संख्या अपक भयो ।

उनले विधान समितिले गरेको निर्णय केन्द्रीय समितिमा बहुमतका आधारमा उल्ट्याइएको भए पनि प पहिल्ला ३०१ सदस्यीय केन्द्रीय समिति र ११ सदस्यीय पदाधिकारी समितिको व्यवस्था महाधिवेशनबाट पाँच राउने प्रस्ताव तयार पारेका छन् । डा. सुरेन्द्र भण्डारी लगायतत पाँच पछेरल पक्षधर नेताहरूले यसको विरोध गरे तापनि यो खासै प्रभावकारी देखिएको छैन । अर्गन खरेल प्रभुति ओली पक्षधर नेताहरू यसलाई लोकतान्त्रिक भनिरहेका छन् । उनीहरूले राष्ट्रिय महाधिवेशन विधान महाधिवेशन भन्दा अधिकतम सम्पन्न हुने तर्क दिँदै यी संशोधनहरूको रक्षा गरिरहेका छन् । सबैका आफू-आफूका मत छन्, तर यथायत्त के हो भन्ने सत्ताका निमित्त पार्टीमाथि वर्चस्वको यस संघर्षमा ह्याकूले भिँचार्ने नै मुख्य नीति हो । निचार गर्दा, एघारौँ महाधिवेशनमा नै तत्त्व चयन गर्न पनि यसै नीतिले निरन्तरता पाउने देखिन्छ ।

जहाँसम्म वर्तमान एमालेमा मार्क्सवादी वैचारिकताको प्रश्नको प्रश्न छ, यहाँ यसखाले कुनै बहस छैन । केन्द्रीय समितीमा विविध क्षेत्र लिङ्ग, जाति, संस्कृतिका निम्ती कोटा छुट्याइएको छ । यस कोटामा श्रमिकका निमित्त तीनवटा मात्र कोटा छन् । गज्जब छ नि ? कम्युनिस्ट पार्टी अर्थात् श्रमिकवर्गको प्रतिनिधि पार्टी, तर यहाँ प्रतिनिधित्व ३०१ मा तीनजना । पदाधिकारी र निर्णायक भूमिका तो कल्पना नै नगरी

यो एमालेको वर्ग स्थानान्तरण हो, जो धेरै पहिले भइसकेको थियो । अहिले एमाले समाजको आमूल परिवर्तनको श्रमिकवर्गीय साधन होइन, यो सत्तावत्तका अन्य राजनीतिक दल जस्तै

एउटा भुण्ड हो, जसको उद्देश्य कम्युनिस्ट समाजवादको लक्ष्यफाजी गर्दै सत्ताभोग गर्नु हो । हुन त यो हवितगत एमालेको मात्रै होइन, संसदीयव्यवस्था प्रायः सबै कम्युनिस्ट पार्टीमा यही प्रवृत्ति देखिन्छ । एमाले र ओली केही बढी असहिष्णु र सबैको केन्द्रमा देखिएका मात्रै हुन् । एक भदौमा भएको जेनजी उथलपुथलले समेत तत्कालीन प्रधानमन्त्रीका रूपमा केपी ओली र उनको पार्टीलाई चौतर्फी निसानामा पारिदिएको छ । यस उथलपुथलले गर्दा ओलीले सत्ताबाट नराष्ट्री बेदखल त हुनै पन्यो, पार्टीभित्र चुनौतीविहीन अवस्था पनि प्रभावित भएको छ ।

पूर्व राष्ट्रपति विद्या भण्डारीको
आमलेमा पुनः आमगनलाई रोकेर उनी आफ्नो
विकल्पको सम्भावना निषेध गर्न सफल भएपनि
वरिष्ठ उपाध्यक्ष ईश्वर पोखरेलको नेतृत्वमा एउटा
बलियो पक्षरुले उनलाई चुनौती दिइरहेको
छ। ओली यस सङ्कटबाट कसरी पार पाउंछन्,
हेर्नु रोज्छ हुनेछ। यद्यपि अहिलेसम्म उनी
बलियो र बहुमतमै देखिन्छन्। आठौँ काळा वर्तमान
अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीको महाधिवेशनमा
अध्यक्ष भन्नुलाई खलाबाट पराजित भए
तर ०७१ मा पार्टीको नवौँ महाधिवेशनमा उनले
माथि नेपाललाई पराजित गरेर अध्यक्ष पदमा
साधन भएपछि निरन्तर छन्। ०७५ दसैँ
महाधिवेशनमा उनीसँग पराजित भएपछि भीम
रावल अन्ततः पार्टीबाट बाहिरिने बाध्य भए र
हाल प्रचण्ड-माधव नेतृत्वको नेपाली कम्युनिस्ट
पार्टीमा अस्तित्व जोगाउन प्रयत्नरत छन्।

अहिले एघारौँ महाधिवेशनमा अध्यक्ष
ओलीका प्रतिस्पर्धीका रूपमा देखाएका ईश्वर
पोखरेल आठौँ महाधिवेशनमा विजयी खनालको
सहयोगीका रूपमा महासचिव पदमा चयन भएका
थिए। तर नवौँ महाधिवेशनमा अध्यक्षमा विजयी
ओली क्याम्पबाट पुनः महासचिवमा विजयी
भए। प्रायः जेन्तलम्यान र चतुर सन्तुलित व्यवहारका
निमित्त परिचित ईश्वर पोखरेल दसौँ महाधि
वेशनसम्म त रूपमा वरिष्ठ उपाध्यक्ष चयन भए।

माधव नेपाल र भुलनाथ खनालले खनाललाई हत्या गरेको आरोपमा पक्राउ गर्नुभएका एमालेका नेताहरूलाई नेपाली कांग्रेसका नेताहरूले समर्थन ज्ञापन गरेका छन्।

‘मेरा विरुद्ध अध्यक्षमा प्रतिस्पर्धा गर्नु लोकतान्त्रिक अधिकार नै हो, तर पराजित भन्ना भीम रावज जस्तै बाहिरीतु न ‘रोस’ अर्थात् अभिव्यक्ति त्यसै कटुताका परिणाम हुन् । एमाले सांठान्तिक रूपमा देशैभर फैलिएको प्रभावशाली पार्टी हो भन्नुमा दुई मूल छैन, तर यसलाई वैचारिक रूपमा तुलना गर्नु उचित हुने छैन । यो एउटा संसदीय प्राविधिक पार्टी हो । यो लोकतान्त्रिक नगउदारवादी परिभाषामा ठिक बन्छ । यद्यपि एमालेको एघारौँ महामध्यावधि चयन हुने नेतृत्वको प्रतीक्षा रोचक हुनेछ,कैनी तीव्र गतिको श्विर फिल्म जस्तो, हेनुस्, रोमाञ्चित हुनुस्, तर कुनै अपेक्षा नराख्नु नै बेस ।

(सामारः रातोपाटी)

चुनाव: पुराना राजनीतिक दललाई सकस

~~केशव अधिकारी~~

जेन्नी आन्दोलनको बलमा गठन भएको सुशीला कार्की नेतृत्वको सरकारले आउँदो फागुन महिनाको २१ गते बिहीबारको दिनलाई चुनाव गराउने दिन भनेर घोषणा गरेको छ । यसै चुनावलाई सहमति जनाउँदै १०० भन्दा अधिक राजनीतिक दलहरूले निर्वाचन आयोगमा दल दल गराएर चुनावमा होमिने तयारीमा लागेको पाइन्छ । यता आम जनता र विद्रोहको नायकत्वको समूहले भने कार्की नेतृत्वको सरकारको ध्यान आकृष्ट गर्दै अन्तरिम सरकार निर्माणको मुख्य उद्देश्य केवल चुनाव मात्र नभएर देशबाट भ्रष्टाचार अन्त्य गरी सदाचारी शासनको शुरुवात गराउनु रहेको पाइन्छ ।

विगतको सफल इतिहास बोकेका र पछिका कालखण्डमा अधिक लाभसाका कारण जनस्तरबाटै बदनामी कमाएका अनि लखेटिएका राजनीतिक दलहरूले पनि चुनावमा भाग लिने तयारी गर्दै छन् । आम जनताको मतअनुसार बदनामी कमाएका राजनीतिक दललाई चुनावमा भाग लिनसमेत दिनु नहुने प्रतिक्रिया आएका पाइन्छन् । तर ती राजनीतिक दललाई भाग लिने नदिए अथवा सिर्जना भएका खण्डमा अन्तर्गम्य स्तरबाट र उनीहरू स्वयंबाटै निर्वाचन सम्पन्न

हुन नदिनको लागि अनेक हल्कण्डा अपनाउने बलियो सम्भावना रहन्छ । चुनावमा भाग लिने उद्देश्य पनि जनस्तरबाटै लखेटिएको र बहिष्कार भएका राजनीतिक दलहरूलाई विजयीको माला पहिरन निकै सक्षमपूर्ण वातावरण रहेको छ । हुन त तत्-तत् पुराना राजनीतिक दलका शीर्ष नेताहरूको दाबीअनुसार उनीहरूकै राजनीतिक दल सभैभन्दा धेरै सित ल्याउने दल बन्ने भनिएको छ । मर्नुअगावै खुद्रा तान्नुहुँदैन भन्ने उखानजस्तै केवल हुड्कार मात्रैमा म बुझाउँदका छन् । विगत २०६२ सालदेखि पालोफेरोमा शासन सत्ता हातमा लिँदै र शासन चलाउँदै आएकाहल्लै गलहतिपर शासनच्युत हुनुपर्दको पीडा पनि उनीहरूको हुड्कारमा प्रष्टिएको अनुभूति हुन्छ ।

पुराना राजनीतिक दलका शीर्ष नेताले पुनः अर्को एउटा डरलाग्दो र अक्षम्य गल्ती दोहोर्‍याएका छन् । त्यो गल्ती भनेको राजनीतिक

अकेले शीर्षासनमा बसेका शीर्षा नेताले अभिभावकीय भूमिका निभाएर युवा नेतालाई शीर्षासनको भूमिका सुमिपेको भए थोरै मात्रामा भए पनि जनस्तरको सहानुभूति रहने थियो र केही सिट भए पनि बढ्ने मौका आउने थियो भलोमोदले जनताको के कुरा र, विगत दुई दशक आलोचना समर्थक छि एउटै व्यक्ति शीर्षासनमा रहेर राजनीतिक दललाई होकिरहेको अभिनय गरे पनि राजनीतिक दलका उर्न्तिकका काम तथा आम जनताका लागि राहत पुग्ने खासै काम नपारूकले उर्न्तीहरूकै कट्टर समर्थक मान्दातासमेत निराश छन् । प. उर्न्तीहरूलाई नै भोट दिएर जिताउने अहं उपाय सोच्ने ? नैने दोघोरको मानसिकताले प्रत्यक्ष भएका छन् । नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवा दम्पतीलाई जेन्जी समूहले भौतिक कार्यवाही गरेपछिका दिमरा शेरबहादुरलाई आफ्नै सभापतिको पद छोड्ने र अर्कै नेतालाई दिने भन्ने मानसिकता बनाएर कार्यकर्तामाभ समेत उर्न्तक विचार राखेका थिए । उनको विचार र उर्न्तक विचारलाई जनस्तर तथा कार्यकर्ता स्तरबाट समेत स्वागत भएको थियो । तर जब उनी विदेश गएर केही समय उपचार गराई स्वदेश फर्के, तब विमानस्थलदेखि नै सर्वाथि हुँदै फर्कदा आफ्नो शीर्षा सिट सुरक्षित नै रहेको कुरा बुनेपछि उनी खुशी नहुने कुरै भएन ।

यता नेकपा एमाले अध्यक्ष केपी ओलीले त पार्टी अध्यक्षको पद छोड्ने सङ्केत पनि गरेनन् र नवौँवाला पनि छैनन् । माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष प्रचण्डले पनि आफ्नो शीर्ष पद छोड्ने सुरुसार नगरेर अर्को नेपाली कम्युनिस्ट नामक पार्टी छोल्नेतिर लागेर विगतको बदनाम हुँदै गएको माओवादी केन्द्रको नामोनिशाना मेटाउने अर्को दोषबाट जोषिने प्रथममा लागेका देखिन्छन् । यी पुराना राजनीतिक दलहरूलाई अहिलेको परि वेधमा उनीहरूको भक्त कार्यकर्ता पाउन हमेहममे परेको छ । केही दिनअगाडि मात्रको कुरा प्रचण्ड प्रचण्ड, माधव नेपालजस्ता वरिष्ठ नेता केही कार्यकर्ता बटुलेर आफ्ना कर्तुतलाई महान् कामका रुपमा लिंदै उभार छाड्दै थिए, एकैदमै उनीहरूका कार्यकर्ता ठाउँ कार्यक्रमबाट बाहिरिएपछि चैतैनखन हरेको हरेकै ठेर । अन्यथा सभास्थलमा राखिएका कुसी आदिलाई सुनएको भन्न विवश

भार लाचारीपूर्वक सभा विखंडन गर्तुरेको थियो । ती पुराना राजनीतिक दलका लागि सिर्जना भएको कुवतावावरणले गर्दा उनीहरू अब के गर्ने ? भन्ने प्रश्नको सही उत्तर वा समाधानको बाटोमा लाग्दै छन् । त्यसो त कसैलाई पहिलेका भएपनि हामी शासक पो हुँ त, त्यसैले भोट हाव्दा मैले भनेकालाई हाल्नु भनेर थर्काउन पनि सक्लान् । त कसैलाई जागिरको लोभ देखाएरै भए पनि भोट काट्न प्रयत्न गर्लान् ।

पुराना राजनीतिक दलका फोहोरी
कतुंतको पर्दाफास गर्दै वर्तमानका ऊर्जामन्त्री
हृलम धिसिङ, धरान नगरपालिकाका मेयर
कल्ले साङपाङजस्ता जनतका ध्यारा मानिने
युवातेताले पनि नयाँ राजनीतिक दल खोलेकाल
पुराना राजनीतिक दललाई चुनावमा जान र
जित हात पार्नको लागि सक्स पडै छ । त्यसैले
रजि हङ्गार गरे पनि मानसिकरूपमा यिनले
आफ्नो हार स्वीकार गर्नु पनि अवस्था आउनुछ
भन्ने कुरा निश्चित प्रायः हुन सक्ला । यदि
चुनावमा हारे भए पनि वर्तमानको उनीहरूमाथिको
धरपकडको अवस्थाबाट पार पाउन सकियो भने
वा त्यसलाई छोप्नुपर्ने गरेर आफूले सत्ताको
घमण्डले गरेका कुकर्मको फल भोग्न नपर्ने
अवस्था मात्रै सिर्जना भयो भने पनि पुराना शीर्ष
नेताका लागि एउटा सन्तुष्टिको विषय हुनेछ ।
त्यो ज ज्वालाबाट उम्कनको लागि सही समय
थियो हो भन्ने मानसिकताले उनीहरूलाई थोरै भए
पनि सन्तुष्टि दिन सकेकै छ भन्न सकिन्छ । यदि
कुनै हालतले जितेर सत्ताको बागडोर पुनः
सहालन पाइयो भने आज आफूहरूप्रतिको विरोधमा
उठेको हडिगत देखाउला भन्ने पनि सानो
मनचिन्ते सुखको विषय हुन सक्छ ।

पुराना राजनितिक दलका शीर्ष नेताले आफ्नो शीर्ष पद नछोड्नुको अर्को कारण भनेको यो विषय अवस्थामा शीर्ष पद छोडेर अर्को दोस्रो व्यक्तिलाई सुम्पदा भोलिका दिनमा उसले आफूप्रतिको व्यवहार कस्तो देखाउला ? विगतका आफूले गरेका कुकर्मका सारा पोल जनतासामु खोलिदला भन्ने आशङ्का मात्र होइन कि यथार्थताको सही ओँकलनले पनि पदबलीपुताको अवस्था आएको हो । २०४२ साल र त्यसअगाडिदेखि नै माओवादी पार्टीका सहयात्री बनेका कमरेड

युष्मकमल दहाल र डा. बाबुराम भट्टराई छुट्टाइए।
भर्पछि अहिले प्रचण्डका पोल बाबुराले करारी
खोल्दै छन् र कमरेड प्रचण्डलाई सकेसम्म नाश
बनाउने प्रयासमा लागेका छन् । नेपाली काङ्ग्रेस
पार्टीका सभापति शेरबहादुर देउवाले पार्टी
सभापतिको पद आफूले नभोग्दने र अलगाई
छोड्दने कुराले पार्टीका महामन्त्री भनिएका र
युवा नेताका रूपमा लिइने गगन थापाको भाय
खुलेको ठानेर गगन निकै खुशी भएका थिए ।
खुशी हुने मात्र होइन कि आफ्नो प्रभाव
विस्तार गर्नको लागि निकै व्यग्रताका साथ सभा
भाषणमा लाग्दै थिए तर देउवा दम्पती उपनाथ
गरेर स्वदेश फर्केपछि र नेपाली काङ्ग्रेस
पार्टीको सभापति पद आफूले धारण गर्ने कुरा
बताएपछि गगनको चुरिफुरी कमशः सेलाउँदै
जान थालेको छ ।

असल भावना र देशभक्त व्यक्तित्व भएको भए जनताको समर्थनले पनि केही काम गर्न थियो होला तर पाएसम्म दुवै नेताको भावना वा विचार लुटैने भएकाले जनताको तर्फबाट कागलाई बेल पाइयो हर्ष न बिस्मातको अवस्था यथावत रहेको पाइयो । देश दशक लामो समय शासन चलाउँदै गर्दा र ईश अनि जनता लुटैदै आएको गोदाभ भई गरेको बेलाभा कुनै पनि पुराना राजनीतिक दलका शीर्ष नेताले भदौ २३-२४ को दिन आउला भनेर परिकल्पना गरेकै थिएनन् । सत्ता सम्हालेर बसेका नेकपा एमाले अध्यक्ष खड्गबोलीले त अघिल्लो नेकपा पनि पत्याएका थिएनन् । अब फागुन २१ को चुनावमा कुनै पनि पुरानो राजनीतिक दलले एकलौटी वा संयुक्तसभा सरकार गठन गर्न सक्ने वातावरण कुनै हालतमा पनि बनिने छैन ।

पुराना दलका शीर्ष नेता एकादुङ्गे
जितेर संस्थाका प्रतिनिधित्व गर्ने भएछन् भने पौन
कानुन बनाउने स्थानमा यिनको पहुँच हुनेछैन ।
यतिजत्रै हालिहालीमा यिनको शासन चलाएका
शीर्ष नेताले आफू अनुकूल नभएको कानुन वा
संविधान पालना गर्न पनि गाई पर्ला । यसरी
हुनेक पश्चात निजालेर हेर्दा पनि फागुन २१ को
चुनाव पुराना राजनीतिक दलका लागि सक्सको
विषय बनेको छ ।

भोलिको पात्रो

भोलि वि.सं. २०८२ पुस २ गते बुधवार १७ डिसेम्बर २०२५ । त्रयोदशी, पौष कृष्णपक्ष । थिंलागा
११४६ ने.सं. । सूर्योदय ६:४९ सूर्यास्त ५:१० ।

आजको राशिफल

नेष	: सहयोग गर्ने भावना आउनेछ	तुला	: मित्रसंग विवाद हुनसक्नेछ
वृष	: यात्राको लागि सुख देखिन्छ	वृश्चिक	: धन खर्च हुनेछ
मिथुन	: रमाइलोको समय रहेको छ	घनु	: भेटघाटमा समय बित्नेछ
कर्कट	: शरीरमा समस्या देखिन सक्नेछ	मकर	: सम्पत्तिको खचपच हुनेछ
सिंह	: सामाजिक प्रतिष्ठा बढ्नेछ	कुरुम	: सुखभोगाको समय रहेकोछ
कन्या	: सानातिना अवरोध आइरहनेछ	मीन	: आर्थिक लाभ भिन्नेछ

